

Uniunea Europeană, o construcție „sui generis”. Scurte note de conținut

The European Union, a „sui generis” construction. Short content notes

Drd. **Teodora Elena ZALDEA***

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Facultatea de Drept

Școala doctorală de Științe Juridice

Abstract

This theoretical approach examines a controversial issue in the field of European law and also the establishment and the understanding of the character of the European Union.

Trying to identify the correct answer to the question „What is the nature of the European Union?”, this study will explore possible answers that start from the understanding of the European Union as a simple international organization to its labeling as a natural political system or as a „sui generis” entity.

The conclusion of such an undertaking study is simple and not at all surprising: The EU is, if we are allowed to compare it, an open-ended „story” in which European citizens are called upon to contribute to the progressive construction and assertion of a European identity that is based, in principle, on an economic and monetary union, complemented by a political union and a common foreign policy.

Keywords: *nature of european construction; sui generis process; intergovernmentalism; federalism; neofunctionalism.*

Rezumat

Prezentul demers teoretic vine să analizeze o problemă controversată în domeniul dreptului european, stabilirea și înțelegerea caracterului Uniunii Europene.

Încercând să identificăm răspunsul corect la întrebarea „Care este natura Uniunii Europene?”, studiul în discuție va explora posibile răspunsuri care pornesc de la înțelegerea Uniunii Europene ca pe o simplă organizație internațională, ajungând până la etichetarea sa drept un sistem politic natural ori drept o entitate „sui generis”.

---

* teodora.zaldea@yahoo.com.

Concluzia unei astfel de întreprinderi este una simplă și deloc surprinzătoare: UE constituie, dacă ne este permisă comparația, o „poveste” cu final deschis, unde cetățenii europeni sunt chemați să contribuie la construirea și afirmarea într-o formă progresivă a unei identități europene care se bazează în principiu, pe o uniune economică și monetară, completată de o uniune politică și o politică externă comună.

Cuvinte-cheie: natura construcției europene, procesul său generis, interguvernamentalism, federalism, neofuncționalism.

1. Preliminarii. În curs de construcție, atât în sens politic, cât și instituțional sau identitar, Uniunea Europeană, a oferit un veritabil laborator de experimentare, constituind, într-adevăr, o realizare remarcabilă care a reușit să se individualizeze de celelalte organizații existente în peisajul internațional. Pe cale de consecință, esența Uniunii Europene rămâne totuși, una dificil de catalogat, iar natura sa politică avea să declanșeze vii controverse în mediul academic. Nu puțini sunt cei care au încercat să definească Uniunea Europeană: Jacques Delors¹ o numea „un obiect politic neidentificat”², profesorul H. Wallace, o găsea „mai puțin decât o federație, mai mult decât un regim”³, profesorul R. Schütze, o descria ca pe „un hibrid care era așezat între dreptul național și dreptul internațional”⁴, „un amestec compozit între o confederație internațională și un stat federal”⁵, iar profesorul S. Hix, o considera „un nou tip de sistem politic”⁶.

Or, acest paragraf ne obligă la a găsi răspunsul la întrebarea: *Ce anume este Uniunea Europeană? O organizație internațională, asemenea Națiunilor Unite sau Consiliului Europei, un stat federal, precum Statele Unite ale Americii sau o construcție politică – „sui generis” – beneficiind de un model propriu de democrație?*

2. Posibile explicații privind natura construcției europene. Într-un discurs elevat ni se spune că, în principiu, „Uniunea Europeană este concepută ca o organizație internațională, certificatul său de naștere fiind un tratat internațional”⁷. Cu toate că își datorează existența unor tratate care reglementează relațiile între state, Uniunea Europeană, în opinia lui S. Bartolini, avea să se dezvolte „nu prin război sau cucerirea de teritorii, ci prin acumularea de puteri supranaționale”⁸. Or, o astfel de opinie, apare ca fiind perfect justificabilă, dacă este să ne amintim de evoluția Comunităților europene înspre ceea ce astăzi numim UE,

---

¹ Președinte de origine franceză al Comisiei Europene între 1985-1995, de numele său legându-se programul Pieței Unice și Uniunii Economice și Monetare. Pe perioada mandatului său au fost adoptate Actul Unic European și Tratatul de la Maastricht.

² C. Turșie, *Jocuri de putere în Uniunea Europeană: actori, mecanisme și efecte ale creșterii puterii Parlamentului European*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2015, p. 26.

³ *Idem*, p. 26.

⁴ R. Schütze, *Dreptul constituțional al Uniunii Europene*, Editura Universitară, București, 2012, p. 58.

⁵ *Idem*, p. 58.

⁶ *Ibidem*, p. 27.

⁷ R. Schütze, *op. cit.*, p. 59.

⁸ *Ibidem*, p. 28.

edificiul Europei integrate aflându-se, încă de la început, sub amprenta pragmatismului „părinților” fondatori, pentru care comerțul, schimbul între popoare au reprezentat puternici factori aducători de pace.

Apoi, în momentul în care curentul de gândire european a hotărât să aplice Uniunii Europene propriul aparat conceptual, aveau să se evidențieze asumptiile neo-funcționaliste asupra integrării europene. Or, „din prisma *teoriei neofuncționaliste*, UE este o structură supranațională prin care se încearcă ruperea legăturii tradiționale dintre autoritate și un teritoriu național tradițional și asocierea ideii de autoritate cu un sector, domeniu economic”⁹. Într-o formulare ceva mai simplă, părinții fondatori ai UE au propus „o metodă pas cu pas care pleacă din sectorul economic și difuzează în cel politic, către crearea unei comunități politice supranaționale”¹⁰.

Completăm argumentația cu *teoria neoinstituționalistă*, unde integrarea europeană apare ca fiind lansată de către state prin acorduri care au creat instituții noi, care, la rândul lor, au dezvoltat o dinamică proprie. În acest fel, se relevă structura originală a puterii UE, cu „patru axe față de bine-cunoscutele trei din sistemele statale clasice”¹¹. Astfel, în cazul UE, distribuția și participarea diferitelor instituții la actul puterii nu sunt atât de precise ca în cazul sistemelor constituționale clasice. În virtutea celor precizate, sistemul instituțional al UE se prezintă în felul următor:

- puterea executivă este deținută în principiu de către Comisie, care reprezintă în mod explicit interesul comunitar și de către Consiliu, format din miniștrii statelor membre;
- puterea legislativă este împărțită între Consiliu și Parlamentul European, ales în mod direct de către cetățenii europeni;
- puterea judecătorească aparține Curții de Justiție a UE;
- iar acestor instituții li se adaugă Consiliul European, format din șefii de state și de guverne, care oferă Uniunii orientările politice generale.

În lumina celor menționate, demersul integraționist european, „demarat odată cu crearea CECO a fost inspirat, în mare parte, de ideile funcționalismului și supranaționalismului, ca mai apoi fondarea celorlalte două Comunități, CEE și respectiv CEEA, să îmbine elemente de supranaționalism cu cele de interguvernamentalism”¹².

Să privim acum înspre *teoria interguvernamentală*, care pune accent pe cooperarea între state, „a cărei finalitate este dată de nașterea unor acorduri liber consimțite, statele membre conservându-și într-o mare măsură atributele suveranității”¹³. Cu alte cuvinte, interguvernamentaștii apreciază că statele își păstrează controlul asupra procesului construcției europene, dar acceptă să delege o parte din competențele lor către o comunitate superioară acestora. Totodată, aceștia din urmă „explică prezența statului în UE

---

⁹ T.-E. Zaldea, *Procesul legislativ al Uniunii Europene. Scurtă incursiune în „laboratoarele” adoptării legislației europene*, Editura Institutul European, Iași, 2017, p. 17.

¹⁰ *Ibidem*, p. 85.

¹¹ I.G. Bărbulescu, *Procesul decizional în Uniunea Europeană*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 174.

¹² A. Ivan, *Statele Unite ale Europei. Uniunea Europeană între interguvernamentalism și supranaționalism*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2014, p. 208.

¹³ *Idem*, p. 210.

prin intermediul interdependențelor economice, al proceselor schimburilor și al rolului grupurilor profesionale, care promovează aceleași valori și opinii față de problemele comune. Instituțiile comunitare sunt acceptate ca instrumente cu un caracter tehnic, utile pentru a întări mijloacele de acțiune ale statelor membre, care trebuie să facă față provocărilor mediului internațional mai ales efectelor globalizării”¹⁴. În această logică, „instituțiile europene sunt în serviciul statelor națiune, nefiind autonome”¹⁵, acestea din urmă păstrându-și statutul de actori principali, în ciuda integrării economice.

Formulând o concluzie parțială și preliminară, UE ni s-a înfățișat drept o organizație internațională care își datorează apariția și existența unor tratate internaționale. De asemenea, comparația sa cu alte organizații internaționale clasice ne-a evidențiat diferențe semnificative. Una dintre acestea se referă la ansamblul de instituții care reprezintă și apără interese distincte și superioare celor naționale, doar Consiliul remarcându-se ca apărătorul intereselor statelor, iar Parlamentul European ca reprezentant al intereselor cetățenilor europeni. Totodată, la capitolul diferențe înregistrăm și faptul că UE nu este o clasică organizație internațională de cooperare, ci mai degrabă o organizație de integrare care se bazează pe un transfer de suveranitate dinspre state înspre o comunitate supranațională.

O explicație alternativă descrie UE drept „o aventură deschisă, putând la fel de bine să plămădească o federație europeană, cât și să vireze scurt în altă direcție”¹⁶, determinându-i pe unii teoreticieni, adepți ai *teoriei federalismului*, să aprecieze UE ca fiind un stat federal. Or, la o analiză sumară a UE, pornind de la această aserțiune, putem observa faptul că Uniunea reprezintă „o organizație supranațională, care într-adevăr, comportă atât elemente de confederalism (tratatele constitutive, Consiliul de Miniștri care are puterea legislativă și decizională, Consiliul European – principalul organ politic, regula unanimității în luarea deciziilor etc.), dar și de federalism, precum cetățenia comună, moneda unică, primatul dreptului Uniunii asupra dreptului statelor membre, instituții supranaționale etc.”¹⁷.

O implicație a acestui tip de analiză ne aduce în atenție efectul direct și supremația dreptului UE, care reprezintă doctrine clasice ale sistemelor juridice federale. În opinia profesorilor S. Hix și B. Høyland, „efectul direct al legislației UE”¹⁸ constă în faptul că cetățenii individuali au drepturi conform acestei legislații, care trebuie susținute de instanțele naționale. Astfel, legislația UE devine „legislație națională”, în statele membre”¹⁹. Pe cale de consecință, efectul direct vine să ofere justițiabililor posibilitatea de a invoca în fața propriilor jurisdicții naționale dispoziții aparținând tratatelor UE sau ale unor acte adoptate de către instituțiile europene. Pe de altă parte, Curtea de Justiție a Uniunii Europene prin

---

¹⁴ *Idem*, p. 211.

¹⁵ C. Turșie, *op. cit.*, p. 80.

¹⁶ *Ibidem*, p. 205.

¹⁷ *Idem*, p. 213.

¹⁸ Curtea de Justiție a UE a afirmat pentru prima oară efectul direct al legislației UE într-o decizie din anul 1963 – *Van Gend en Loos vs. Nederlandse Administratie der Belastingen* (EU:C:1963:1, C-26/62).

¹⁹ S. Hix, B. Høyland, *Sistemul politic al Uniunii Europene*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2017, p. 101.

hotărâri succesive, a stabilit supremația dreptului Uniunii asupra întregului drept național²⁰. Un astfel de principiu, survine, în opinia noastră, ca o consecință directă și logică a transferului de competențe instituit de către statele membre înspre Comunitatea europeană, el relevându-se ca indispensabil pentru o aplicare uniformă a dreptului european de către statele membre, precum și pentru garantarea efectivității aplicării imediate. În consecință, instituirea acestor doctrine duale, cea a efectului direct și cea a supremației legislației UE, indică faptul că forța normativă a dreptului european nu mai derivă din fundamentele normative ale dreptului internațional. În egală măsură, dacă este să privim înspre literatura de specialitate, vom observa faptul că „aplicarea acestor doctrine fundamentale a permis Curții de Justiție a Uniunii Europene să joace un rol central în integrarea economică și politică a UE”²¹. Mai precis, Curtea, va contribui la transformarea sistemului economic al Uniunii grație multiplelor hotărâri judecătorești pe care le-a adoptat pe parcursul anilor. Spre exemplu, cazul *Dassonville*²² din 11 iulie 1974, va consacra o constantă jurisprudențială, potrivit căreia orice hotărâre judecătorească de la nivel național, susceptibilă de a împiedica direct sau indirect, în realitate sau potențial, comerțul intracomunitar, va fi declarată ilegală. Implicația unei asemenea interpretări se va corobora cu hotărârea adoptată de Curte în cauza *Cassis de Dijon*²³ din 20 februarie 1979, celebră pentru instituirea „principiului recunoașterii reciproce”. Situația de fapt a speței consta în interzicerea importării și comercializării în RFG a unei băuturi originare din Franța denumită „Cassis de Dijon”, pe motivul că legislația germană impunea o concentrație minimă de alcool, pe care băutura respectivă nu o avea. Prin urmare, Curtea a decis că este vorba de o măsură cu efect echivalent restricțiilor cantitative la importul de mărfuri, care nu se justifica printr-o exigență imperativă și a decis introducerea „principiului recunoașterii reciproce”. Un astfel de principiu va impune țărilor importatoare ca reglementările lor să nu fie aplicate importurilor intracomunitare, atât timp cât obiectivele naționale de reglementare sunt echivalente.

După cum am arătat anterior, „singularitatea Uniunii Europene ține, în esență, de caracterul hibrid al metodelor sale de funcționare. Acestea sunt evidențiate când de o alianță de natură politică, când de integrarea de natură economică”²⁴.

Fără tăgadă, apreciem că originalitatea edificiului european, se află și în tratatele europene ca atare. Iar studiul acestora nu va face altceva decât să reflecte existența „unei serii de complementarități în privința intereselor ce unesc comunitatea internațională cu cea europeană”²⁵. Altfel spus, între normele europene și convențiile internaționale există instaurată un soi de complementaritate, a cărei explicație rezidă în faptul că originea Comunităților europene și a dreptului european se află cuprinse într-o serie de tratate internaționale. Prin urmare, putem afirma cu certitudine că Uniunea Europeană reprezintă o

---

²⁰ Hotărârea prin care s-a instituit doctrina supremației dreptului UE a fost pronunțată în cauza *Costa vs. Enel* (EU:C:1964:66, C-6/64).

²¹ *Idem*, p. 103.

²² Cauza 8/74, *Procureur du Roi vs. Benoit și Gustave Dassonville* (EU:C:1974:82).

²³ Cauza 120/78, *Rewe-Zentral AG/Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* (EU:C:1979:42).

²⁴ M.-M. Stoica, *Uniunea Europeană: o abordare instituțională*, Editura Pro Universitaria, București, 2010, p. 65.

²⁵ I. G. Bărbulescu, *Noua Europă. Identitate și model european*, Editura Polirom, Iași, 2015, p. 152.

construcție supusă dreptului internațional, ce reglementează, printr-o grupare mai largă de norme și instituții juridice care sunt legate între ele, raporturile dintre statele membre. Frazelor de mai sus le adăugăm opinia profesorului I. G. Bărbulescu, pentru care „Uniunea Europeană nu se substituie statelor membre și nici existența dreptului Uniunii nu înseamnă dispariția legislației naționale. Comunitățile și Uniunea Europeană, în pofida originalității lor evidente, sunt condiționate de structura lor interstatală, fiind dependente de voința statelor de a le atribui competențe. Viața de zi cu zi a Comunităților și Uniunii Europene, în special a Comisiei, Consiliului și a Consiliului European, reflectă natura principială a acestora, aceea de organizații internaționale regionale, având o dinamică specifică, dar proprie relațiilor internaționale”²⁶. Or, la acest punct al demersului nostru investigativ, nu ne rămâne decât să recunoaștem faptul că statele membre UE întrețin o serie de relații bazate pe dreptul internațional atât în chestiunile ce privesc integrarea europeană, cooperarea în materie de politică externă, cât și în domeniul extracomunitar, al relațiilor bilaterale, spre exemplu. În același sens, arătăm că „prin tratate internaționale, statele membre au creat inițial trei organizații internaționale (CECO, CEE și CEEA), pentru ca prin Tratatul de la Lisabona să rămână două, UE și CEEA, ce răspund, în pofida specificității și originalității obiectivelor și mijloacelor proprii de acțiune, regionalismului internațional. De unde și catalogarea lor ca organizații internaționale regionale”²⁷.

Ajunși la acest punct, putem concluziona, cu titlu preliminar, vom reține faptul că UE posedă propriul său sistem normativ, pe care îl regăsim în relație atât cu cel al statelor membre, cât și cu dreptul internațional. De asemenea, prin raportare la cauza *Van Gend en Loos*²⁸ din anul 1963, putem observa modul în care Curtea de Justiție a UE a subliniat o dată în plus faptul că CEE a creat, prin intermediul tratatelor, o nouă ordine juridică în dreptul internațional, ordine caracterizată prin efectul său direct și care se bucură de supremație în raport cu sistemul juridic intern al statelor. Așadar, ni se învederează în mod univoc faptul că sursa primară a ordinii juridice europene o constituie tratatele europene și protocoalele anexe ale acestora, ce vin să traseze unele competențe fie în sarcina statelor, fie în cea a instituțiilor europene.

Apoi, ca o continuare a acestui raționament, subliniem faptul că „în momentul apariției Uniunii Europene, tratatele prevedeau doar două instrumente cu efect direct asupra particularilor: regulamentele²⁹ și deciziile³⁰”³¹. Găsim necesare câteva observații pe marginea frazelor enunțate mai sus, mai ales că regulamentul se prezintă ca fiind direct aplicabil în toate statele membre –, o caracteristică ce-l evidențiază în peisajul dreptului internațional –,

---

²⁶ *Idem*, p. 153.

²⁷ *Idem*, p. 155.

²⁸ Cauza 26/62, *Societatea N.V. Algemene Transport – en ExpeditieOnderneming van Gend&Loos și Administrația fiscală olandeză* (EU:C:1963:1).

²⁹ „Regulamentul are aplicabilitate generală. Acesta este obligatoriu în toate elementele sale și se aplică direct în fiecare stat membru” – Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, art. 288, Jurnalul Oficial C 326/1, 26.10.2012, (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E288&from=RO>).

³⁰ „Decizia este obligatorie în toate elementele sale. În cazul în care se indică destinatarii, decizia este obligatorie numai pentru aceștia”. *Idem*.

³¹ R. Schütze, *op. cit.*, p. 63.

constituind, în egală măsură, și o sursă imediată de drepturi și obligații pentru toți cei cărora li se adresează. Pe de altă parte, regăsim și un al treilea instrument la care UE face apel – directiva³², numai că aceasta din urmă necesită a fi încorporată în legislația națională, neavând aplicabilitate generală, precum regulamentul sau decizia. În acest sens, s-a considerat că „aplicarea sa generală putea fi realizată doar indirect, prin intermediul legislației naționale care transforma conținutul european în formă națională”³³. În pofida acestor chestiuni, printr-o serie de hotărâri curajoase, Curtea de Justiție a Uniunii Europene³⁴ a stabilit că directivele pot avea efect direct, abilitând, în acest fel, particularii în a obține aplicarea drepturilor lor europene în instanțele naționale.

Mergând mai departe cu analiza, reiterăm faptul că UE nu beneficiază de competențe proprii, așa cum se întâmplă în cazul statelor, și aceasta din cauza statutului său de organizație internațională. Prin urmare, Uniunea dispune doar de acele competențe pe care statele au ales să i le atribuie în mod expres.

Tratatul de la Lisabona este edificator în această privință: „[p]rin prezentul tratat, Înaltele părți contractante instituie între ele o Uniune Europeană, denumită în continuare „Uniune”, căreia statele membre îi atribuie competențe pentru realizarea obiectivelor lor comune”³⁵. Din această perspectivă, prin Tratatul de la Lisabona s-a „stabilit un inventar de competențe, cu domenii definite fie drept *competențe exclusive ale UE* (art. 3), *competențe comune ale UE și ale statelor membre* (art. 4), *domenii de coordonare a politicilor economice și sociale* (art. 5) și *domenii în care acțiunile UE pot suplimenta acțiunile statelor membre* (art. 6)”³⁶. Această clasificare îl va determina pe profesorul I.G. Bărbulescu să afirme că „elaborarea acestui catalog de competențe reprezintă un instrument specific federalist, având menirea clarificării, distribuirii și dezvoltării competențelor comune”³⁷. Cu toate acestea, în sistemul anterior Tratatului de la Lisabona vom observa că, prin aplicarea metodei funcționaliste, competențele „începeau cu cele exclusiv statale, pe care respectivele state și le rezervau considerându-le a avea legătură cu suveranitatea și se continuau cu atribuirea de competențe punctuale fiecărei instituții europene”³⁸.

În continuare, deși am văzut că, în genere, Uniunea Europeană nu este un stat, prezentându-se mai degrabă ca un proces *sui generis*, dezvoltat prin acțiunea statelor, fără însă a fi stăpânit în întregime de acestea, subliniem o dată în plus faptul că originalitatea sistemului european rezidă, în mare parte, în instituțiile sale, în principiile în baza cărora funcționează, în procesul decizional în centrul căruia se găsește o structură specială,

---

³² „Directiva este obligatorie pentru fiecare stat membru destinat cu privire la rezultatul care trebuie atins, lăsând autorităților naționale competența în ceea ce privește forma și mijloacele”. *Ibidem*.

³³ *Ibidem*, p. 321.

³⁴ Cauze precum 9/70, *Franz Grad vs. Biroul Impozite Traunstein* (EU:C:1970:78), 41/74, *van Duyn vs. Ministerul de Interne* (EU:C:1974:133), 148/78, *Ministerul Public vs. Tullio Ratti* (EU:C:1979:110), 152/84, *Marshall/ Southampton vs. Autoritatea de Sănătate a zonei South-West Hampshire* (EU:C:1986:84).

³⁵ I.G. Bărbulescu, *Noua Europă. Identitate și model european, op. cit.*, p. 224.

³⁶ S. Hix, B. Høyland, *op. cit.*, p. 106.

³⁷ *Ibidem*, p. 230.

³⁸ *Idem*, p. 224.

respectiv triunghiul instituțional decizional generator al acțiunilor și politicilor UE format din Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul UE.

Rămânând în aceeași sferă a elementelor care surprind originalitatea edificiului european, introducem viziunea profesorului S. Hix, care pledează în favoarea *studierii UE din perspectiva unui sistem politic*. Pentru acesta, UE este un sistem politic natural, „cu o rețea de instituții legislative, executive, judecătorești care adoptă politici publice obligatorii și care influențează alocarea autoritară a valorilor în societatea europeană”³⁹.

În egală măsură, pentru adepții *teoriei guvernantei multi-level*, UE prezintă un sistem de luare a deciziei în care puterea este împărțită între multiplele nivele de guvernare, subnațional, național și supranațional. În viziunea lui G. Marks, unul din autorii acestui concept, Uniunea dispune de o „structură multipolară, cu diferiți actori ce participă simultan la diverse sectoare supranaționale, statale și substatale, substituindu-se autorității și competențelor statelor”⁴⁰.

Suplimentar argumentelor prezentate până la acest moment, găsim interesantă și încadrarea Uniunii Europene în categoria *Staatenverbund*⁴¹, cu prilejul pronunțării de către Curtea Constituțională Federală a Germaniei a deciziei Maastricht⁴² din octombrie 1993.

Această dezbatere juridică cu privire la ratificarea Tratatului de la Maastricht a constituit pretextul uzitat de către magistrații germani pentru a-și expune pozițiile cu privire la Europa și integrarea europeană. Astfel, judecătorii constituționali ridică problema suveranității, construind un adevărat drept individual la statalitate, arătând „pericolul ce consta în declanșarea unui automatism dinamic al procesului de integrare, care, prin transferul pe plan european al competenței de a stabili competențele (*Kompetenz – Kompetenz*), s-ar transforma într-o extindere permanentă de competențe ale Comunității până la nașterea unui stat european federal pe deplin suveran”⁴³. Or, Uniunea Europeană nu putea să devină niciodată un stat (federal). În egală măsură, Curtea Constituțională Federală constată faptul că, în absența unui demos european, supremația dreptului european nu va putea opera decât pentru competențele pe care statele membre au ales să le cedeze în mod expres Comunității prin intermediul tratatelor. În termeni simpli, popoarele statelor membre reprezentau sursa principală a legitimității democratice a dreptului european, iar întreaga autoritate juridică a Uniunii Europene izvora, în acest mod, de la parlamentele naționale ale statelor membre. Iată că, „în asocierea de state a Tratatului de la Maastricht, dreptul european retrogradează pe treapta dreptului internațional public, privit în interpretarea Curții Constituționale ca un fel de drept statal extern”⁴⁴.

---

³⁹ C. Turșie, *op. cit.*, p. 28.

⁴⁰ Apud I.G. Bărbulescu, *Noua Europă. Identitate și model european*, *op. cit.*, p. 108.

⁴¹ Termen care în limba germană desemnează o uniune de state.

⁴² Decizia BVerfGE 89, 155 – Maastricht/Urteil des Zweiten Senats vom 12. Oktober 1993.

⁴³ D.-A. Cărămidariu, *Jurisprudența Curții Constituționale a Germaniei în materia integrării europene (I)*, Analele Universității de Vest din Timișoara, seria Drept, Timișoara, nr. 1/2014, p. 124.

(<https://drept.uvt.ro/administrare/files/1481048324-8.pdf>).

⁴⁴ *Idem*, p. 126.

De asemenea, recunoscând în mod superficial caracteristicile *sui generis* ale UE, judecătorii constituționali germani vor alege să se raporteze la aceasta folosind termenul de *Staatenverbund*, înțelegând prin acest neologism „o unitate politică omogenă, care capătă și mai multă greutate dacă privim înspre pct. 8 al Deciziei Maastricht, potrivit căruia tratatul Uniunii înființează o asociere de state în vederea realizării unei uniuni tot mai strânse a popoarelor europene organizate statal, iar nu a unui stat care să se sprijine pe un popor european”⁴⁵. Pe cale de consecință, instanța constituțională germană recunoaște existența unei cetățenii europene, însă numai ca un derivat al cetățeniei naționale și nimic mai mult.

3. Concluzii. Cercetarea problematicii naturii construcției europene, conduce înspre confirmarea ideii potrivit căreia Uniunea Europeană nu va putea fi niciodată înțeleasă prin intermediul unei singure teorii, fiind necesară o abordare multidisciplinară sau chiar interdisciplinară, iar aceasta survine drept consecință a caracterului său complex, *sui generis*, ce îmbracă forma unui „*overlapping consensus*” (consens prin redocupare).

Originalitatea sa se poate găsi, în opinia profesorilor Hix și Høyland, și în sistemul politic extrem de descentralizat al UE, ce presupune „interacțiuni constante între instituțiile UE de la Bruxelles și din interiorul acestora, între diversele departamente ale guvernelor naționale, din cadrul întâlnirilor bilaterale ale guvernelor și între interesele private și oficialii guvernamentali din Bruxelles și de la nivel național”⁴⁶. Aceiași teoreticieni conchid că Uniunea „nu este un *stat*, în accepțiunea tradițională, weberiană, a cuvântului, mai ales că puterea coerciției, prin intermediul forțelor de poliție și de securitate, continuă să fie apanajul guvernelor naționale ale statelor membre ale UE”⁴⁷.

Într-o manieră generală, această singularitate a Uniunii Europene ține într-o mare măsură de ordinea juridică cu totul și cu totul aparte pe care aceasta și-a creat-o, dar și de ansamblul de instituții care îmbină cu succes caracterul interguvernamental cu cel supra-național. În egală măsură, alegerea președintelui Comisiei Europene ținând cont de rezultatele alegerilor europene, desemnarea unui președinte al Consiliului European sau a unui Înalt Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate Comună, sporirea puterilor legislative ale Parlamentului European – sunt doar câteva dintre elementele care confirmă unicitatea Uniunii în peisajul organizațiilor internaționale.

Ezităm să tragem o concluzie definitivă pe marginea celor prezentate, însă rezumând, găsim că singura concluzie plauzibilă aici este aceea potrivit căreia avem de a face „cu un construct politic în care subzistă și colaborează nivelul statal cu cel suprastatal, interguvernamentalismul cu federalismul, politica internă cu cea externă, drepturile și libertățile cu obligațiile specifice contractelor constituționale dintre cetățeni și stat/comunitate”⁴⁸.

---

⁴⁵ *Idem*, p. 127.

⁴⁶ S. Hix, B. Høyland, *op. cit.*, p. 31.

⁴⁷ *Idem*, p. 31.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 29.

